

ΤΖΟΝ ΚΕΝΕΘ ΓΚΑΛΜΠΡΕΪΘ – Ο ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ (του Αλ. Καψύλη)

✘ Για την οικονομική επιστήμη ο 20ός αιώνας ήταν αυτός που την έφερε πιο κοντά στην κοινωνία. Με την ωρίμανση της βιομηχανικής επανάστασης, τις κατακλυσμιαίες πολιτικές εξελίξεις, τις ρηξικέλευθες κοινωνικές αλλαγές και την ιλιγγιώδη τεχνολογική πρόοδο, το «άνοιγμα» της οικονομίας προς την κοινωνία μοιάζει οιονεί νομοτελειακό. Επετεύχθη όμως χάρη στην αναλυτική σκέψη, στην έμπνευση και στην επιστημονική οξυδέρκεια επιφανών οικονομολόγων. Ένας εξ αυτών είναι ο Τζον Κένεθ Γκάλμπρεϊθ, μια πολυσχιδής προσωπικότητα με πλούσιο ακαδημαϊκό, συγγραφικό και πολιτικό έργο, ένας θεωρητικός του αμερικανικού New Deal προπολεμικά, ένας θεωρητικός του κράτους προνοίας και της ευρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατίας μεταπολεμικά.

Καθηγητής σε ονομαστά πανεπιστήμια των ΗΠΑ, του Καναδά και της Βρετανίας, σύμβουλος και κειμενογράφος των προέδρων των ΗΠΑ Ρούζβελτ, Κένεντι και Τζόνσον, διπλωμάτης, διηγηματογράφος και δημοσιογράφος, ο Γκάλμπρεϊθ ήταν ένας εικονοκλάστης οικονομολόγος. Αυτοχαρακτηριζόταν «φιλελεύθερος», όχι όμως με την οικονομική αλλά με την πολιτική έννοια του όρου – στην αμερικανική πολιτική ορολογία «φιλελεύθερος» σημαίνει, ως γνωστόν, «αριστερός». Συγκαταλέγεται μεταξύ των σφοδρών πολεμίων του νεοφιλελευθερισμού, καθώς άσκησε δριμεία κριτική στην πολιτική που ακολούθησαν τη δεκαετία του 1980 ο αμερικανός πρόεδρος Ρόναλντ Ρίγκαν και η βρετανίδα πρωθυπουργός **Μάργκαρετ Θάτσερ**.

Οπαδός της κείνσιανής οικονομικής θεωρίας, διαπρύσιος υποστηρικτής της υποχρέωσης του κράτους να ασκεί αναδιανεμητική πολιτική εξισορροπώντας τις κοινωνικές αδικίες που δημιουργούν η λειτουργία της αγοράς και ο ανταγωνισμός, ο

Γκάλμπρεϊθ συνεισέφερε τα μέγιστα στην οικοδόμηση του ιδεολογικοπολιτικού υπόβαθρου στο οποίο στηρίχθηκαν οι κοινωνικές κατακτήσεις των εργαζομένων και θεμελιώθηκε η μεταπολεμική ευημερία της αστικής τάξης. Πολυγραφότατος, δημοσίευσε 33 βιβλία, πολλά από τα οποία έγιναν μπεστ σέλερ τις δεκαετίες του 1950 και του 1960 καθώς η απήχησή τους ξεπέρασε το στενό πλαίσιο της επιστημονικής κοινότητας – ένα από τα πλέον δημοφιλή οικονομικά πονήματά του είναι η τριλογία «Ο αμερικανικός καπιταλισμός» (1952), «Η κοινωνία της αφθονίας» (1958) και «Το νέο βιομηχανικό κράτος» (1967). Θα έλεγε κανείς ότι ο Γκάλμπρεϊθ με το πλούσιο συγγραφικό έργο του – δημοσίευσε χιλιάδες άρθρα και δοκίμια σε πολιτικές εφημερίδες και περιοδικά – συνεισέφερε σε εκείνες ακριβώς τις κοινωνικές και εργασιακές κατακτήσεις του 20ού αιώνα που επιχειρείται να καταλυθούν τον 21ο...

Ο Τζον Κένεθ Γκάλμπρεϊθ γεννήθηκε το 1908 στο Ιόνα Στέισον, μια ολιγομελή αγροτική κοινότητα Σκωτσέζων στο Οντάριο του Καναδά. Ο πατέρας του ήταν αγρότης και δάσκαλος και η μητέρα του πολιτική ακτιβίστρια – αγωνίστηκε για το δικαίωμα ψήφου των γυναικών. Στο Οντάριο ο Γκάλμπρεϊθ ξεκίνησε την ακαδημαϊκή του καριέρα σπουδάζοντας διαχείριση κτηνοτροφικών και γεωργικών μονάδων στο Αγροτικό Κολέγιο της πόλης. Το 1931 πήρε το πτυχίο του και αμέσως ξεκίνησε διδακτορικό στην Αγροτική Οικονομία στο Πανεπιστήμιο Μπέρκλεϊ της Καλιφόρνιας των ΗΠΑ – αργότερα, όταν έγινε καθηγητής στο πανεπιστήμιο αυτό γνώρισε τον *Ανδρέα Παπανδρέου* και συνδέθηκε με τον μετέπειτα πρωθυπουργό της Ελλάδας με στενή φιλία, που διήρκεσε ως το τέλος της ζωής του έλληνα πολιτικού. Εργάστηκε επίσης σε ερευνητικά και διδακτικά προγράμματα των πανεπιστημίων του Χάρβαρντ και Πρίνστον στις ΗΠΑ και Κέιμπριτζ στη Βρετανία.

Στις 14 Σεπτεμβρίου 1937 ο Γκάλμπρεϊθ έλαβε την αμερικανική υπηκοότητα και τρεις ημέρες αργότερα νυμφεύθηκε την *Κάθριν Μέριαμ Ατγουότερ* με την οποία απέκτησε τρία παιδιά. Αμέσως μετά τον γάμο το νεαρό ζευγάρι αναχώρησε για τη

Βρετανία για να επιστρέψει λίγο προτού ξεσπάσει ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος.

Αμέσως μετά τον πόλεμο εγκατέλειψε τα κυβερνητικά αξιώματα για να εργαστεί ως αρθρογράφος στο περιοδικό «Fortune» και το 1948 έγινε δεκτός ως λέκτορας στο Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ. Την επόμενη χρονιά έλαβε τον τίτλο του καθηγητή των Οικονομικών. Δίδαξε στο Χάρβαρντ ως τη συνταξιοδότησή του, το 1975. Πέρα από τη μεγάλη επιστημονική προσφορά του ανδρός, ενδιαφέρον παρουσιάζει η εμπλοκή του με την πολιτική. Βοήθησε ως σύμβουλος στην εκλογή του Τζον Φιτζέραλντ Κένεντι στον Λευκό Οίκο και από το 1960 ως το 1963 – τον έπεισε, λέγεται, η επιμονή της Τζάκι Κένεντι– υπηρέτησε ως πρέσβευτής στην Ινδία. Στο Νέο Δελχί έγραψε τέσσερα βιβλία, μεταξύ των οποίων και το πρώτο από τα τρία μυθιστορήματά του, που δημοσίευσε με το ψευδώνυμο Μαρκ Επερνέ!

Μετά τη δολοφονία του Κένεντι προσέφερε τις υπηρεσίες του στον Λίντον Τζόνσον, αλλά το 1968 παραιτήθηκε διαμαρτυρούμενος για τον πόλεμο στο Βιετνάμ. Όπως σημειώνουν οι «New York Times», «από τη δεκαετία του 1930 ως και τη δεκαετία του 1990 συνέβαλε στον καθορισμό των όρων του πολιτικού διαλόγου στις ΗΠΑ και επηρέασε όλες τις ηγεσίες του Δημοκρατικού Κόμματος». Το 2000 ο **Μπιλ Κλίντον** τού απένειμε το Τιμητικό Δίπλωμα του Προέδρου των ΗΠΑ – πρόκειται για τη μεγαλύτερη τιμητική διάκριση που μπορεί να λάβει αμερικανός πολίτης.

Ο Γκάλμπρεϊθ υπήρξε βαθύτατα δημοκράτης. Είναι χαρακτηριστική η ρήση του (επί Ψυχρού Πολέμου): «Στον καπιταλισμό ο άνθρωπος εκμεταλλεύεται τον άνθρωπο. Στον κομμουνισμό συμβαίνει ακριβώς το αντίθετο»... Πίστευε όμως ότι η ανεξέλεγκτη δράση των επιχειρήσεων υπονομεύει όχι μόνο την οικονομία, αλλά και την κοινωνία και την ίδια τη δημοκρατία. Είναι χαρακτηριστική η αντίδρασή του στη δημιουργία κολοσσιαίων επιχειρηματικών αυτοκρατοριών που λειτουργούν υπό την καθοδήγηση μιας ολιγαρχίας ανθρώπων (μάνατζερ) και εξυπηρετούν επίσης μια ολιγαρχία του πλούτου (μέτοχοι). Είναι

επίσης χαρακτηριστική η κριτική του στην υπερβολική σημασία που προσδίδουν τα τελευταία χρόνια οι αγορές στους πάσης φύσεως «αναλυτές»: *«Το μοναδικό αποτέλεσμα που έχουν οι οικονομικές προβλέψεις είναι να κάνουν πιο σεβαστή την αστρολογία»* είχε πει! Στο τελευταίο βιβλίο του που εκδόθηκε το 2004 («Η οικονομία της αθώας απάτης») ο Γκάλμπρεϊθ καταφέρεται κατά του τρόπου με τον οποίο λειτουργούν στις ΗΠΑ οι ελεγκτικές αρχές. Και επειδή ανέκαθεν του άρεσαν οι αφορισμοί, έδωσε και τον αρμόζοντα στην εποχή της δημιουργικής λογιστικής, την οποία ζούμε: *«Οι υφέσεις διορθώνουν τα λάθη των λογιστών»*.

Αλ. Καψύλης,
6 Ιανουαρίου 2008

(Πηγή: Το Βήμα)
Φωτό:Wikimedia

24 Ιανουαρίου 2011